

A felvetett néhány gondolatból minden bizonnyal kitűnik, hogy a magyar vámjog, amely lényegét tekintve a nemzetközi áruforgalommal kapcsolatban alkalmazott vámra vonatkozó anyagi és eljárási jogi rendelkezések összessége, olyan jogterület, amelynek eredetét és fejlődését részleteiben is célszerű megvizsgálni.

Dr. Szendrei György

Bulyovszky Gyula

I. Bulyovszky Gyula, Bulyovszky Lajos és Györfy Franciska szülöktől¹ született Rákoskeresztúron 1826. április 5-én. Atyja uradalmi tisztartó² volt. A szülők gondos nevelésben és tanításban részesítették gyermeküket. Az 1843/44. tanévben a Debreceni Kollégiumban III-ad éves „észtan”, a következő tanévben pedig ugyanott a „jogtan” hallgatója volt. A Bulyovszky család a Heves megyei Inoka községből került Rákoskeresztúrra,³ úgy látszik ezért használta írói álnévként az Inokai Csalán nevet.⁴ Írói tehetsége igen korán megnyilatkozott: 17 éves korában több novella és költemény jelent meg tőle pesti lapokban.

A középiskola elvégzése után Pesten jogot hallgatott és 1847-ben ügyvédi oklevelet szerzett, de e pályán sohasem működött. Még ebben az évben az Életképek munkatársa lett és verseket tett közzé a győri Hazánkban. 1848-ban Szemere Bertalan belügyminisztériumában miniszteri fogalmazó volt. Ez év november 9-én házasságot kötött Szilágyi Lilla színművésznővel.⁵ Az 1848-as szerepléséről külön helyen lesz szó.

¹Bulyovszky Gyula születési anyakönyvi kivonata, a rákoskeresztúri ev. egyházközség anyakönyvének I. kötet, 109. lap, 13. sorszámú bejegyzése szerint. Jelzete a Rákosmenti Helytörténeti Gyűjteményben (a továbbiakban: RHGY): 71. 3. 198.

²A Debreceni Ref. Kollégium 1967. szept. 23-án kelt értesítése szerint. RHGY 71. 3. 197.

³RHGY 71. 3. 197.

⁴Gulyás Pál: Magyar álnévlexikon 221. és 532. old.

⁵Bulyovszky Gyula és Szilágyi Lilla házassági anyakönyvi kivonata, a pesti ev. egyház esketési anyakönyvének I. kötet, 13. lap 11. sorszámú bejegyzése szerint. RHGY 71. 3. 202.

A „márcziusi ifjúság” vezetői.

GRACZA Gy. A magyar szabadságharc története.

A nemzeti katasztrófa után Bulyovszkyra is a bujdosás várt, melyet megosztott vele ifjú felesége.⁶ Nem tudjuk hol volt rejtekhelye, források sem említik, hogy az osztrák önkényuralom, az 1848-as márciusi szerepléséért, megtorló intézkedést foganatosított volna vele szemben. Bár arról tudunk, hogy később 1854-ben politikai múltja és megbízhatatlansága miatt nem kap lapalapítási engedélyt.⁷ Világos után sokat utazott külföldön, főleg Németországban, 1852-ben Londonban is járt, talán éppen ez mentette meg a felelősségre vonástól.

Bulyovszky rendkívül népszerű ember volt Budapesten. A kortársak finom modorú, elegáns megjelenésű férfinak írták le, akit nagy műveltsége miatt, mindenütt szívesen láttak. Az 1860-as években a Császárfürdőben rendezett bálokban — ahol a rendezők a fiatal írók voltak — vezető szerepet játszott.⁸ Meg kell emlékezni még közéleti szerepléséről, amelyet különösen a színészet felkarolása ügyében fejtett ki. A színészegyesület központi tanácsosa volt és ebben a minőségében különösen a vidéki elhagyatott színészet rendezésével foglalkozott. A színészek nyugdíjintézetének gondolata tőle származik. A magyar színészegyesületnek élete végéig választmányi tagja volt.⁹

II. Bulyovszky 1848-ban a „márciusi ifjúság” vezetői között, a legnagyobbak mellett tevékenykedik. A mellékelten bemutatott csoportkép 9 vezető személyiséget ábrázol és ennek tanúsága szerint a többiek mellett ott találjuk Bulyovszky Gyulát is. Gracza György a szabadságharcról írott munkájában többször is megemlékezik Bulyovszkyról, aki tagja volt annak a szűkebb, öttagú bizottságnak is, amely az alkotmányos reformokra vonatkozó elképzeléseket foglalta 12 pontba és amely Mit kíván a magyar nemzet? címen vált közismertté. Ott találjuk március 14-én az Ellenzéki kör nagytermében megtartott népgyűlésen is, amely a 12 pontot nagy lelkesedéssel elfogadta. Március 15-én ő is ott volt a fiatalok lelkes csoportjában, amely a Landerer és Heckenast nyomdában követelte a 12 pont cenzúra nélküli kinyomatását. Később Bulyovszky Gyula a közcsendi bizottságban is szerepet kapott.¹⁰

Az elmondottakból megállapítható, hogy Bulyovszky az 1848-as forradalom szervezésében, a legnagyobbak mellett bábáskodott és a „márciusi ifjúság” vezetői közé tartozott. Nevét mindig a legnagyobbakkal találjuk egy sorban.

III. Bulyovszky már fiatal korában eljegyezte magát az irodalommal, a lapok fiatal korában is közölték írásait, 1843-ban a Regélő Pesti Divatlap 29. számában megjelent Költői halhatatlanság című és ugyanezen lap 32. számában pedig Bücsű című, 11 versszakos költeménye.¹¹ A Honderű ugyancsak 1843-ban közölte verses epigrammáit (Luizhoz, Egy magát festő széphez, Egy hazug költőhöz) és verses csipeteket (Őszinte vallomás, Megfejtés, Honleány.).¹² Az Életképek-ben főleg színházi levelei jelentek meg 1847-ben Nemzeti Színház címen.¹³ A győri Hazánk 1847-ben sírverseket (Hetényi Josepha sírjára és K. J. Koszorújára) közölt tőle.¹⁴ 1848-ban a Nemzeti Újságnál színíráró, ugyanekkor munkatársa volt Kossuth Hírlapjának is.

Elsősorban hírlapíró volt, aki korának szinte valamennyi újságjába és folyóiratába helyezett el cikkeket. A Bach-korszakban a Magyar Hírlap sajtóterméknél vállalt alkalmaztatást, amely az abszolút kormány hivatalos szócsöve volt és amely alá volt rendelve a Helytartótanácsnak.¹⁵ E lapban legkorábban 1851. márciusi számban találjuk meg Heti szemle a fővárosi farsang körül című írását.¹⁶ Itt kezdte tárcairói munkásságát.

Verséi, elbeszélései, tárcái, színházi és képzőművészeti kritikái, a társaséletéről szóló híradásai — a már említetteken kívül — a következő lapokban jelentek meg: Pesti Röpívek (1850), Budapesti Hírlap (1853–60), Divatcsarnok (1854), Pesti Napló (1855 és 1857), Délbibák (1855–57), Religió, Családi Lapok (1855), Szépirodalmi Közöny (1857), Magyar Néplap (1857), Aradi Lapok (1858–59), Koszorú (1863), Ország Tükre (1863), Fővárosi Lapok (1870, 1876,

⁶Pesti Napló 1883. ápr. 24-i 112. szám.

⁷Sötér István: A magyar irodalom története 1849-től 1905-ig. Bp., 1965. IV. kötet 26. és 31. old.

⁸Egyetértés 1883. április 18-i szám 4. old.

⁹Pesti Napló 1883. 106. száma 2. oldala és Pesti Napló idézett száma.

¹⁰Gracza György: Az 1848–49-es magyar szabadságharc története Budapest, 1894. I. kötet 17., 24–26., 35–36., 45., 67. old.

¹¹Regélő Pesti Divatlap, kiadja és szerkeszti: Garay János, 1843. okt. 8-i 29. szám 909–910 oldala és 1843. okt. 19-i 32. szám 1008–1009. old.

¹²Honderű. Szépirodalmi és divatlap, szerkeszti Petrichevich Horváth Lázár, Buda, 1843. Első év első fele 471–472. és 830. old.

¹³Életképek, felelős szerkesztők: Petőfi és Jókai, Pest, 1847. 60–62. és 156–159. old.

¹⁴Hazánk. Kereskedelmi és szépirodalmi lap. Kiadja: Noisser Richard, szerkeszti: Kovács Pál. Győrött, 1847. első félév, 37. szám címoldala és 118–119. old.

¹⁵Szilágyi Sándor: A magyar nemzet története Budapest, 1898. 10. kötet 471–472. old.

¹⁶Budapest történetének bibliográfiája VII. kötet 22. és köv. oldalak, 10.093 sorszám.

1878, 1883), Csöndes órák (1878), Ország-Világ (1880—81) és a Tavasz című zsebkönyvben (1861). Írt továbbá a Pesti Divatlap, Magyarország és Nagyvilág, Hölgyek Lapja, Függetlenség és Bolond Miska folyóiratokba is.¹⁷

Az első magyar humoros naptárt Vas Gerebennel együtt szerkesztette az 1851. évre „mindazok használatára, akik az 1850. év után Magyarhonban még magyarokul megmaradtak”. Ezt a naptárt azonban a rendőrség elkobozta.

1859-ben alapította Bulyovszky a Nefejejts című szépirodalmi divatlapot, amelynek első száma 1859. április 3-án jelent meg. E számban (de a későbbiekben is gyakran) a címlapon Csevegés az olvasóval című tárcája olvasható, melyben napi kérdésekről szellemesen beszélget el olvasóival és természetesen a Nefejejts születéséről is megemlékezik. Ezt a lapot 1864. december 25-ig szerkesztette, amelyet ekkor Friebeisz Ferenc vett át, de Bulyovszky társtulajdonos maradt 1875. február 28-ig, amikor a tulajdonosok a lap nevét Divat-Nefejejtsre változtatták.

Az irodalomtörténet-írás legújabb álláspontja szerint a divatlapok nagyon gyenge irodalmat képviseltek, ezek „csak az irodalom periferiáján helyezkedtek el”.¹⁸ E tudós megállapítással szemben a krónikás meg meri kockáztatni azt a véleményét, hogy ez nem vonatkozik Bulyovszky írásaira, mert a divatlapokon kívül számos egyéb újságban és folyóiratban közölt cikkeket. Írásait a szerkesztők elfogadták és közölték, nyilván honorárium ellenében, mert kizárólag ebből élt. A legújabb lexikonszerkesztők is hasonlóan vélekednek Bulyovszkyról, amikor kiemelik, hogy a „franciásan szellemes írásaival a múlt század negyvenes, ötvenes éveinek egyik igen népszerű írója lett”.¹⁹

Szerkesztette továbbá a Hölgyfutárt 1862. április 1-től november 1-ig és a Sürögöny című politikai napilapot 1864. december 11-től 1866. december 30-ig. A Gombostű Naptárt 1863—1866. évre Rózsáagi Antallal szerkesztette. Színműírással is megpróbálkozott, de e műfajban nem ért el maradandó sikereket. Fordításai sikeresebbnek bizonyultak: lefordította németből Schiller: Az orleansi szűz című drámáját és Karl Ferdinand Gutzkow: Uriel Acosta című szomorújátékát Nádaskai Lajossal. Ez utóbbit Pesten először 1850-ben adták elő a Nemzeti Színházban.

A legjelentősebbet azonban a tárca műfajában alkotta, amelynek haláláig kiváló művelője maradt. A Petőfi-Társaság heti lapjában, a Koszorúban az olvasható, hogy Bulyovszky volt a „magyar tárcairodalom megteremtője”.²⁰ Első volt hazánkban, aki az ún. csevegő tárcának irodalmi rangot szerzett és ezt az újságok — vonal alatti — rendes csemegéjévé tette. A Fővárosi Lapokban megjelent Szikszainál című tárcája — méltatója szerint — „a legjobban megírt ily fajta tárcák közé tartozik a magyar irodalomban”.²¹ Sajnálatosnak mondható, hogy tárcáiból válogatás, önálló kötetként nem látott napvilágot!

Élete teljében, 57 éves korában 1883. április 17-én ütötte ki kezéből a tollat a halál. Számos humoros elbeszélés, kötetre menő vers és epigramma, néhány verses satirikus rajz az 1847—48-as országgyűlés tagjairól, két nyomtatásban is megjelent színmű és több ezerre menő tárcá és „csevegés” maradt utána.²² Szülőházának — a rákoskeresztúri volt községházának — utcai homlokzatán elhelyezett emléktáblája hirdeti, hogy ezt a vörösmárvány emléket a „Haza és a magyar irodalom körül szerzett érdemei elismeréséül” állította Rákoskeresztúr közönsége. E szűkreszabott vázlatból is megállapítható, hogy nem érdemtelenül jutott az emléktáblához és a rákoshegyi utcanévhez!

Dr. Bartók Albert

¹⁷ Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái Budapest, 1891. I. kötet 1409—1411. old.

¹⁸ Sötér István: id. mű IV. kötet 446. old.

¹⁹ Magyar Életrajzi Lexikon Budapest, 1967. I. kötet 278. old.

²⁰ Koszorú 1883. április 22-i 16. szám 258—259. old.

²¹ Egyetértés idézett száma.

²² Vasárnapi Újság 1883. év XXX. évfolyam 16. szám 261. old.